

УДК378.133:51

Н. І. Мачинська

ОРГАНІЗАЦІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ МАГІСТРАНТІВ

У статті охарактеризовано особливості організації педагогічної практики магістрантів вищих навчальних закладів на засадах неперервності. Проаналізовано функції педагогічної практики на засадах неперервності: адаптаційна, компенсаторна, навчальна, профілізації. Описано особливості використання методу портфоліо як виду підсумкового контролю за результатами проходження педагогічної практики магістрантами вищих навчальних закладів непедагогічного профілю.

Ключові слова: магістранти вищого навчального закладу непедагогічного профілю; метод портфоліо; педагогічна практика на засадах неперервності.

Сучасний стан суспільства, зорієнтованого на самоорганізацію, значною мірою залежить від людей, які приймають соціально значущі рішення, забезпечують їх виконання матеріальними та духовними ресурсами, що мобілізує людський потенціал на реалізацію власних думок, ідей, цілей. Переорієнтація суспільної свідомості з моделі взаємодії «керівник-виконавець» на модель суб'єкт-суб'єктних відносин, визначеною демократичними перетвореннями вітчизняної системи вищої освіти, вимагає іншої якості управління навчальним процесом у вищій школі, іншої парадигми підготовки майбутніх фахівців в умовах вищого навчального закладу. Масовість процесу підготовки фахівців вимагає від професорсько-викладацького складу вищої школи глибокого переосмислення сутності сучасної освіти, різноманітних аспектів гармонізації її моделей та технологій.

Ситуація у вітчизняній освіті характеризується прагненням до поєднання існуючих традицій підготовки майбутніх фахівців в умовах різних типів вищих навчальних закладів з необхідністю їх глибокого реформування. Переосмислення стану сучасної вищої освіти здійснюється у різноманітних аспектах, зокрема: наповнення змісту професійно-педагогічної підготовки майбутніх

фахівців гуманістичним та культурологічним компонентами; оновлення форм і методів педагогічних технологій організації навчального процесу у вищому навчальному закладі; переорієнтація практичної підготовки майбутніх фахівців від зунівського напрямку (знання-уміння-навички) до компетентнісного підходу, який передбачає формування професійних компетентностей, що визначатимуть не тільки готовність до здійснення якісної професійної діяльності, але й формування готовності до професійного зростання та самовдосконалення впродовж життя. Особливої уваги потребує підготовка майбутніх фахівців в умовах магістратури, оскільки інститут магістратури забезпечує підготовку не тільки фахівців окремого напрямку (економічного, юридичного, технічного тощо), але й сприяє формуванню професійно-педагогічної компетентності у магістрантів як майбутніх викладачів вищої школи.

Професійно-педагогічне становлення майбутніх фахівців в умовах магістратури вищого навчального закладу передбачає формування у магістрантів готовності до здійснення викладацької діяльності в умовах вищого навчального закладу. Підготовка фахівців до педагогічної діяльності в умовах вищого педагогічного закладу є предметом дослідження багатьох вітчизняних науковців: О. Є. Антонова,

О. А. Дубасенюк, М. Б. Євтух, Л. Л. Хоружа. Разом з тим, проблема практичної педагогічної підготовки магістрантів вищих начальних закладів непедагогічного профілю ще недостатньо досліджена у вітчизняній педагогічній теорії та практиці.

Мета статті – проаналізувати особливості організації та проходження педагогічної практики в умовах магістратури вищого навчального закладу непедагогічного профілю на засадах неперервності.

Педагогічна практика – як необхідна складова професійно-педагогічної підготовки майбутніх фахівців в умовах магістратури – регламентована навчальним планом підготовки магістрантів, зміст її визначений освітньо-кваліфікаційною характеристикою підготовки фахівців конкретного фаху.

Основна мета проходження практики – співвідношення характеру навчання студентів з вимогами сучасного життя, скорочення післявузівської адаптації випускника, систематизація знань, отриманих у вищому навчальному закладі, формування практичних умінь та навичок, розвиток професійних здібностей (Різник С. Д., 2011).

Тривалість педагогічної практики магістрантів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю визначена навчальним планом підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» і коливається від трьох (для денної форми навчання) до шести (для заочної форми навчання) тижнів, але у різні періоди навчального року (3-4 навчальний семестр). Оскільки тривалість педагогічної практики не завжди повною мірою сприяє формуванню необхідних професійно-педагогічних умінь та навичок і період її проходження не співпадає з часом вивчення дисциплін нормативного циклу, доцільно залучати магістрантів до практичної діяльності ще на їх початковому етапі навчання в магістратурі. Саме тому ми пропонуємо *організацію та проведення педагогічної*

(асистентської) практики на засадах неперервності.

Педагогічна практика виступає одним із важливих напрямів педагогічної освіти магістрантів вищого начального закладу непедагогічного профілю. Основна мета проходження практики – формування та розвиток усіх складових компонентів педагогічної компетентності магістрантів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю, що передбачає залучення студентів до самостійної творчої педагогічної діяльності, формування системи педагогічних умінь і навичок педагогічної діяльності в умовах, оптимально наближених до роботи за фахом.

Завданнями педагогічної практики, організованої на засадах неперервності, є:

- вивчення особливостей організації навчального процесу у вищому навчальному закладі;
- ознайомлення магістрантів з напрямками роботи, що здійснюються на кафедрі;
- залучення студентів до педагогічної діяльності та навчально-виховної роботи;
- ознайомлення з навчальним планом, програмами та посібниками з дисциплін фахового спрямування;
- встановлення зв'язків між теоретичними знаннями, отриманими під час вивчення психолого-педагогічних та фахових дисциплін, і практикою;
- організація педагогічної взаємодії зі студентами;
- вироблення власного творчого підходу до педагогічної діяльності; виховання професійних якостей особистості як майбутніх викладачів вищої школи.

Неперервність педагогічної практики полягає у тому, що реалізація завдань практичної підготовки здійснюється від початку навчання в магістратурі через залучення магістрантів до виконання різних видів практичної діяльності, передбачених положенням про кафедру, що сприяє формуванню у них готовності до здійснення педагогічної діяльності.

Педагогічна практика магістрантів на засадах неперервності організовується за такими етапами: організаційно-методичний, навчально-методичний та контрольний-оцінювальний.

Доцільно проаналізувати функції неперервної педагогічної практики магістрантів: адаптаційна, компенсаторна, навчальна, функція профілізації.

Адаптаційна функція полягає в тому, що у процесі проходження педагогічної практики на засадах неперервності магістранти поступово звикають до нової для них професійної ролі – викладача вищого навчального закладу, виконання ними функціональних обов'язків. Зміст даної функції полягає в тому, що студентів магістратури необхідно залучати до участі у всіх планових заходах, передбачених напрямками роботи кафедри, до різних видів роботи зі студентами (діяльність наукових гуртків, проведення факультативів, спостереження та відвідування занять з позиції викладача вищого навчального закладу), що дає можливість магістрантам адаптуватися до середовища та умов проведення навчально-виховної роботи зі студентами.

Зміст компенсаторної функції визначається тим, що слухачам магістратури надається необхідна допомога у вигляді системи консультацій, проведення методичних семінарів щодо підготовки та проведення різних видів навчальних занять, формуванні необхідного практичного досвіду, формуванні організаційних та управлінських умінь тощо.

Навчальна функція реалізується через виконання сукупності навчально-виховних, організаційних, методичних завдань, які передбачено індивідуальним планом проходження педагогічної практики на засадах неперервності, а також у процесі участі магістрантів у наукових, методичних та практичних семінарах, які організовуються на кафедрах відповідно до плану роботи кожної кафедри.

Функція профілізації дуже тісно пов'язана з виконанням магістерських робіт, які передбачають врахування напрямів спеціалізації відповідно до профілю кожної кафедри, за якою закріплений магістрант.

Для проходження педагогічної практики магістранти скеровуються до відповідних кафедр навчального закладу, згідно з обраною ними спеціалізацією та закріпленими темами магістерських робіт. Від моменту закріплення магістрантів за кафедрами вони залучаються (в межах сформованої компетентності) до організації та проведення різних видів робіт (навчальної, наукової, дослідницької, виховної та організаційної), які передбачені положенням про організацію діяльності кафедри та положенням про організацію навчального процесу у вищому навчальному закладі: участь у засіданнях кафедр, залучення до проведення різних структурних елементів навчальних занять (лекційних, семінарських, практичних тощо) під керівництвом викладача-наставника, підготовки наукових виступів та повідомлень на методичних семінарах, рецензування курсових та реферативних робіт студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр», залучення до проведення науково-дослідницької та пошукової діяльності тощо.

Слід зазначити, що педагогічна практика відбувається в межах навчального закладу, де й отримують освіту магістранти. Проходження ними педагогічної практики в інших вищих навчальних закладах дозволяється за умови, що магістрант уже там працює (це найбільш характерно для слухачів заочної форми навчання), або планується його працевлаштування в майбутньому, після завершення навчання в магістратурі (що характерно як для слухачів денної, так і заочної форм навчання). Якщо магістрант планує проходити педагогічну практику в іншому вищому навчальному закладі, то для цього необхідне відповідне

скерування, в якому обумовлені завдання та керівництво практикою.

Завершальним етапом проходження педагогічної практики є організація підсумкової конференції, яка проводиться на базі навчального закладу і на якій обов'язкова присутність керівників від кафедр. Якщо ж магістрант проходив педагогічну практику в іншому навчальному закладі, то під час підсумкової конференції може бути присутній представник цього закладу, або ж магістрант представляє детальну характеристику своєї діяльності за підписом керівника навчального закладу чи структурного підрозділу цього закладу, де він безпосередньо проходив педагогічну практику.

На підсумковій конференції здійснюється обговорення її результатів, визначення проблемних питань і пошук шляхів для їх вирішення та усунення в подальшому. Оформлення звітної документації здійснюється у вигляді портфоліо «Підготовка майбутніх викладачів», до якого входять: індивідуальний план-завдання, в якому зазначено не тільки завдання педагогічної практики, але й завдання, пов'язані з проведенням магістерського дослідження; щоденник проходження педагогічної практики з обов'язковими помітками керівника; план-конспект лекційного та практичного (семінарського) заняття; аналіз відвіданого заняття, проведеного колегою-магістрантом (якщо ж практика проходить на базі іншого навчального закладу і немає можливості відвідати заняття колеги-магістранта, то практикант аналізує заняття керівника педагогічної практики, або іншого викладача, на вибір); тестові завдання для проведення одного із видів контролю (поточного, періодичного, модульного чи підсумкового); розроблені методичні рекомендації до проведення одного із запланованих занять (на вибір); рецензія на курсову роботу; психолого-педагогічна характеристика конкретного студента або студентської групи; звіт магістранта щодо

проходження педагогічної практики; відгук керівника про проходження педагогічної практики магістрантом з рекомендованою оцінкою.

Інтегрована загальна оцінка проходження педагогічної практики магістрантом виставляється на основі матеріалів портфоліо «Підготовка майбутніх викладачів» та усного представлення усієї документації. Під час усної співбесіди магістрант повинен продемонструвати знання: а) нормативних документів, якими регулюється навчальний процес у вищому навчальному закладі; б) посадових обов'язків викладача кафедри; в) структури й етапів підготовки та проведення різних форм організації навчальної діяльності у вищому навчальному закладі. Відтак педагогічна практика є основним завершальним етапом формування педагогічної компетентності майбутніх магістрів в умовах магістратури вищого навчального закладу непедагогічного профілю.

Таким чином, організація педагогічної практики магістрантів на засадах неперервності сприятиме формуванню необхідних складових педагогічної компетентності магістрантів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю, що визначатиме їх готовність до здійснення професійно-педагогічної діяльності в умовах вищої школи.

Література

1. Резник С. Д. Управление кафедрой: Учебник. — 3-е изд., перераб. и доп. — М.: ИНФРА-М, 2011. — 607 с.

Н. И. Мачинская **ОРГАНИЗАЦИЯ НЕПРЕРЫВНОЙ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ПРАКТИКИ МАГИСТРАНТОВ**

В статье охарактеризованы особенности организации педагогической практики магистрантов высших учебных заведений на принципах непрерывности. Проанализированы функции педагогической практики на основе непрерывности: адаптационная, компенсаторная, обучающая, профилированная. Описаны особенности использования метода портфолио вида итогового контроля по результатам педагогической практики магистрантами

высших учебных учреждений непедагогического профиля.

Ключевые слова: магистранты высших учебных учреждений непедагогического профиля; метод портфолио; педагогическая практика на принципах непрерывности.

N. Machinskaya

THE ORGANIZATION OF THE CONTINUOUS PEDAGOGICAL PRACTICE OF THE UNDERGRADUATES

This paper describes the features of teaching practice graduate institutions of higher education on the basis of continuity, reasonable goals, objectives and stages of pedagogical practice undergraduates. Analyzed the function of pedagogical practices based on continuity: adaptive, compensatory, training, profiling. It is noted that the adaptive function is to gradually adapt to the exercise of undergraduates new professional roles – teacher of higher education. Content compensatory function defined in consultation, teaching workshops, individual instruction with undergraduates to obtain their necessary knowledge, gain practical experience in organizing and conducting various types of work. Function profiling is gaining specific professional skills necessary for the formation of structural elements of professional competence. Learning function is realized through the implementation of a set of tasks of different complexity and forms directly provided by individual plans pedagogical practice. A technology for the final stage of practice and describes the features of the method using the portfolio as a form of control over the final results of the pedagogical practice undergraduates institutions of higher education non-teaching profile.

Keywords: graduate school of higher profile non-teaching; method portfolio; teaching practice based on continuity.

Рецензенти:

Поясок Т. Б. – д.пед.н., проф.;

Козак Л. В. – к.пед.н., доц.

Стаття надійшла до редакції 18.12.2013